

УДК 343.3/.7.5

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.2.28>

НОВЕЛИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Тимофєєва Лілія Юрїївна,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права
Національного університету
«Одеська юридична академія»

23 червня 2022 р. Європейська рада оголосила висновок щодо статусу кандидата для України. Реалізація Угоди про асоціацію та можливість збереження статусу кандидата ЄС вимагає змін у законодавстві України, зокрема в кримінальному. Як ніколи постає проблематика забезпечення порядку та моральності за допомогою кримінально-правових засобів. Окремі аспекти цієї проблематики розкрито в роботах учених та науковців. Водночас розвиток суспільних правовідносин, євроінтеграційні процеси та нові виклики, перед якими постала Україна, залишають її актуальною.

Євроінтеграційний напрям вимагає оптимізації. Мораль та моральність є фундаментом побудови держави. Зокрема, у цивілізованій країні мають виховуватись повага до тварин, належне до них ставлення та утримання, повага до померлих, до культурних цінностей, традицій. Слушними є зміни до КК України, зокрема внесені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу» від 15 липня 2021 року № 1684-IX. Закон спрямований на приведення законодавства України у відповідність до Директив Європейського Союзу, що регламентують гуманне ставлення до низки сільськогосподарських тварин, захист тварин, які використовують для експериментів та інших наукових цілей.

Зловживання, байдужість та ігнорування особливо цих правопорушень розбещує. Так само розбещує невизначеність норм, розмитість та оцінність, зокрема в частині виняткового цинізму та особливої зухвалості хуліганства, яким охоплюються майже всі, якщо не всі склади; оцінність порнографічних творів та творів, які пропагують культ насильства. Кримінальне законодавство має бути оптимізовано та сформульовано більш визначеними термінами.

Ключові слова: мораль та моральність, громадський порядок, жорстоке поводження з тваринами, євроінтеграція.

Timofeeva Liliia. Novels of criminal offenses against public order and morality in the context of European integration

On June 23, 2022, the European Council announced its opinion on the candidate status for Ukraine. The implementation of the Association Agreement and the possibility of maintaining the status of an EU candidate requires changes in Ukrainian legislation, including criminal legislation. But now this step has become closer. The problem of ensuring order and morality with the help of criminal legal means appears more than ever.

Certain aspects of this issue are revealed in the works of scientists and scholars. At the same time, the development of public legal relations, European integration processes and new challenges that Ukraine has faced keep it relevant.

The direction of European integration requires Ukraine to take significant steps aimed at optimizing legislation. Morality and morality are the foundation of building a state. In particular, in a civilized country, respect for animals, proper treatment and care for them, respect for the dead, cultural values, and traditions should be cultivated. The amendments to the Criminal Code of Ukraine, in particular those introduced by the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Implementation of the Provisions of Certain International Agreements and Directives of the European Union in the Field of Animal and Plant Protection" July 15, 2021 No. 1684-IX, are valid. The law is aimed at bringing the legislation

of Ukraine into compliance with the Directives of the European Union, which regulate the humane treatment of a number of farm animals, the protection of animals used for experiments and other scientific purposes.

The abuse, indifference and disregard of these offenses in particular is corrupting. Likewise, the vagueness of norms, blurring, and evaluability are corrupting, particularly in the part of exceptional cynicism and special audacity of hooliganism, which covers almost all, if not all, warehouses. Evaluation of pornographic works and works that promote the cult of violence. Criminal legislation should be optimized and formulated in more defined terms.

Key words: *morality and morality, public order, cruelty to animals, European integration.*

Україна як ніколи наблизилася до вступу в Європейський Союз. 23 червня 2022 р. Європейська рада оголосила висновок щодо статусу кандидата для України. Реалізація Угоди про асоціацію [15] та можливість збереження статусу кандидата ЄС вимагає змін у законодавстві України, зокрема в кримінальному. Але зараз цей крок став ближчим. Як ніколи постає проблематика забезпечення порядку та моральності за допомогою кримінально-правових засобів.

Окремі аспекти цієї проблематики розкрито в роботах учених та науковців. Зокрема, на дисертаційному рівні А. В. Ландіна досліджувала проблематику кримінально-правової охорони моральності в Україні (Київ, 2005) [11], Л. С. Кучанська досліджувала поняття та систему злочинів проти моральності в кримінальному праві України (Одеса, 2007) [9]. С. П. Репецький досліджував питання суспільної моральності як об'єкта кримінально-правової охорони (Київ, 2010) [13]. В. В. Кузнецов розглядав питання кримінально-правової охорони громадського порядку та моральності (Київ, 2013) [10], Д. О. Калмиков та А. О. Данилевський – на монографічному рівні питання кримінальної та адміністративної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами (Луганськ, 2012) [8], О. О. Дудоров, Є. О. Письменський, А. О. Данилевський – питання кримінально-правового аспекту проблеми порушення правил утримання тварин [7]. Є. О. Письменський здійснив порівняльно-правову характеристику законодавства України та країн Балтії в контексті кримінальних правопорушень проти моральності [12]. Крім того, окремі аспекти цієї проблематики розкрито в роботах І. О. Бандурки, Б. М. Одайник, О. Е. Радутного, В. О. Тулякова та ін.

Водночас розвиток суспільних правовідносин, євроінтеграційні процеси та нові виклики, перед якими постала Україна, залишають її актуальною.

Мета роботи – оптимізувати кримінальне законодавство в частині відповідності європейським нормативно-правовим актам.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та рослинного світу» від 15 липня 2021 року № 1684-IX [6] вносить суттєві зміни до законодавства України та враховує положення європейського законодавства. Закон спрямований на впровадження європейських гуманістичних цінностей та стандартів щодо тварин та приведення законодавства України у відповідність до Директив Європейського Союзу, що регламентують гуманне ставлення до низки сільськогосподарських тварин (Директива Ради 98/58/ЄС від 20 липня 1998 року стосовно захисту тварин, що утримуються для сільськогосподарських потреб [2]); захист тварин, які використовують для експериментів та інших наукових цілей (Директива 2010/63/ЄС від 22 вересня 2010 року [1]); захист тварин під час перевезення (транспортування) (Директива 91/628/ЄС, узгоджена з Директивою 95/29/ЄС [3]).

Відповідно до п. 13 Директиви 2010/63/ЄС від 22 вересня 2010 року вибір методів і видів, які будуть використовувати, безпосередньо впливають як на кількість використовуваних тварин, так і на добробут тварин. Необхідно вибрати метод, що здатний забезпечити найбільш задовільні результати та який, імовірно, призведе до мінімального болю чи страждань. Вибрані методи мають використовувати мінімальну кількість тварин для забезпечення надійних результатів і вимагають використання видів з найнижчою здатністю відчувати біль, страждання [1]. Відповідно до п. 7 Директиви Ради 98/58/ЄС від 20 липня 1998 року стосовно захисту тварин, що утримують для сільськогосподарських

потреб, передбачено необхідність забезпечити свободу переміщення тварини, урахувавши її вид та відповідно до встановленого досвіду та наукового знання, не повинна бути заборонена у випадку, якщо це не тягне страждання або ушкодження. Якщо тварина постійно або регулярно прив'язується або обмежується її пересування, їй повинен бути надано простір, достатній для її фізіологічних та етологічних потреб відповідно до встановленого досвіду та наукового знання [2].

Закон вносить зміни до низки законів та підзаконних актів, зокрема Кримінального кодексу України (далі – КК України), Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУПАП), Кримінального процесуального кодексу (КПК України), законів України «Про захист тварин від жорстокого поводження», «Про тваринний світ», «Про Червону книгу України» та спрямований на встановлення заборони винищення бездомних тварин, жебрацтва із бездомними, свійськими та дикими тваринами. Крім того, заборонено бити, убивати, отруювати, топити, душити, використовувати електричний струм або калічити бездомних і домашніх тварин, дарувати як призи, нагороди чи премії, завдавати їм болю або страждання, дресирування тварин способом, який завдає шкоди здоров'ю та її загальному стану. Також заборонено утримувати в закладах непридатних для показу диких тварин, приватних будинках тварин, які становлять загрозу для людей, або видів тварин, занесених до Червоної книги, і до Списку II Бернської конвенції (Конвенції про охорону дикої флори та фауни), а також використання тварин для реклами в розважальних закладах.

Унесено суттєві зміни до статті 299 КК («Жорстоке поводження з тваринами»). Кримінальна відповідальність передбачена за жорстоке поводження з тваринами, що належать до хребетних, зокрема з безпритульними тваринами, порушення правил транспортування тварин, якщо такі дії призвели до тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибелі тварини, нацькування тварин одна на одну, учинене з хуліганських чи корисливих мотивів, а також пропаганда, публічні заклики до вчинення дій, що мають ознаки жор-

стокого поводження з тваринами, поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій. Зміни, зокрема, пов'язані з розширенням об'єктивної сторони цього кримінального правопорушення. Кваліфіковані склади пов'язані з учиненням таких дій у присутності малолітнього чи неповнолітнього, учинені з особливою жорстокістю або щодо двох і більше тварин, або повторно, або групою осіб, або вчинені активним способом, або насильницькі дії щодо тварини, спрямовані на задоволення статевої пристрасті, учинені з метою створення зображень, творів, кіно-, відео-, аудіопродукції, або збут чи поширення зображень, творів, кіно-, відео-, аудіопродукції, що пропагують жорстоке поводження з тваринами.

Частина 4 ст. 299 КК передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 5 до 8 років із конфіскацією тварини, тобто цей склад є тяжким злочином. Якщо порівнювати, то кваліфікований склад катування, учиненого повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості (ч. 2 ст. 127 КК) передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 5 до 10 років. Тобто кваліфіковане «жорстоке поводження з людиною» також є тяжким злочином, а ч. 1 ст. 127 КК передбачає покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 2 до 5 років.

Такі зміни видаються цілком обґрунтованими та доцільними, адже тварина є живою істотою, яка все відчуває, але не може себе захистити.

Цікавою є пеналізація такого кримінально-правового заходу, як «конфіскація тварини», крім того, КУПАП передбачає адміністративне стягнення з такою самою назвою.

Тим самим законом унесено зміни до КУПАП, зокрема до статті 89 («Жорстоке поводження з тваринами»). Згідно з цією статтею жорстоким поводженням із тваринами є знущання над тваринами, зокрема безпритульними, що спричинило їх мучення, завдало їм фізичного болю, страждань, але не спричинило тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибелі, залишення тварин напризволяще, а також інші порушення правил утримання, поводження та транспортування тварин.

Статтею 154 КУпАП розширено перелік правил утримання собак і котів. Зокрема, адміністративна відповідальність передбачена за утримання собак і котів у місцях, де це заборонено відповідними правилами, утримання незареєстрованих собак, приведення їх у громадські місця, вигулювання собак без повідків та намордників (крім собак, породи яких не внесені до Переліку небезпечних порід собак) чи в невідведених для цього місцях, а також неприбирання власником тварини її екскрементів під час перебування тварини у громадському місці (крім вигулювання в спеціально відведених для цього місцях). КУпАП також доповнено статтею 265-5 «Особливості тимчасового вилучення тварини», відповідно до якої за наявності підстав вважати, що власником тварини вчинено порушення, за яке відповідно до КУпАП може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді конфіскації тварини, уповноважена особа тимчасово вилучає тварину до набуття законної сили постановою в справі про адміністративне правопорушення.

Видаються слушними положення німецького законодавства щодо реєстрації собак, нагляду за умовами утримання тварини спеціальними службами, оплати відповідних внесків. Власник має розуміти, що утримання тварини накладає відповідальність.

У практиці почастишали випадки нападу великих собак, яких вигулюють без намордників на маленьких. Зокрема, 22 серпня 2022 року на дитячому майданчику велика собака відгризла голову маленькій. Усе це відбувалося на очах у дітей. Активісти знімали на камеру господаря, ставили йому питання, але він жодним чином не коментував подію.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції)» від 18 лютого 2021 року № 1256-IX [5] внесено низку змін до КК України у цьому напрямі. Зокрема, криміналізовано статтю 301-1 КК «Одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, ввезення, перевезення чи інше переміщення, виготовлення, збут і розповсюдження», яка передбачає

кримінальну відповідальність за умисне одержання доступу до дитячої порнографії з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій або умисне її придбання, або умисне зберігання, ввезення в Україну, перевезення чи інше переміщення дитячої порнографії без мети збуту чи розповсюдження. Кваліфіковані склади передбачають кримінальну відповідальність за ввезення в Україну дитячої порнографії з метою збуту чи розповсюдження або її зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою, виготовлення, розповсюдження, збут дитячої порнографії або примушування неповнолітньої особи до участі у створенні дитячої порнографії. Частина аналогічних діянь щодо дитячої порнографії, які були передбачені ст. 301 КК, було декриміналізовано.

Також статтею 301-2 КК криміналізовано («Проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи»), яка також передбачає використання інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій. Кваліфіковані склади передбачають кримінальну відповідальність за відвідування видовищного заходу сексуального характеру з метою його перегляду, зокрема з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, у якому завідомо для відвідувача задіяно малолітню чи неповнолітню особу, утягнення неповнолітньої особи до участі у видовищному заході сексуального характеру, що проходить, зокрема з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій, або примушування неповнолітньої особи до участі в такому заході з використанням обману, шантажу, уразливого стану особи або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, вчинення вищезазначених дій стосовно малолітньої особи.

В умовах українсько-російської війни в пресі та соціальних мережах часто висвітлюють елементи насилля та жорстокості, що, безперечно, відповідає сучасним реаліям. Водночас відповідно до ст. 300 КК передбачено відповідальність за ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію. Статтю змінювали тричі

(у 2009, 2016 та 2018 році). Останні зміни до цієї статті внесено законом № 2617-VIII від 22.11.2018 р. Водночас ці зміни не усунули невизначеність цієї норми.

Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеційська Комісія) у Доповіді «Верховенство права», схваленій на її 86-му пленарному засіданні, яке відбулося 25–26 березня 2011 р., зазначила, що одним із неодмінних елементів верховенства права є юридична визначеність (п. 41); юридична визначеність вимагає, щоб юридичні норми були чіткими і точними та спрямованими на забезпечення того, щоб ситуації та правовідносини залишалися передбачуваними (п. 46). Конституційний Суд України (далі – КСУ) неодноразово наголошував на важливості вимоги визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування в правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі (п. 5.4 мотивувальної частини Рішення КСУ від 22 вересня 2005 р. № 5-рп/2005) [15]. Щодо необхідності додержання принципу юридичної визначеності також зазначається в рішеннях ЄСПЛ «Санді Таймс» проти Сполученого Королівства № 1 (The Sunday Times v. the United Kingdom № 1) від 26 квітня 1979 р., «S.W. проти Сполученого Королівства» (S.W. v. the United Kingdom) від 22 листопада 1995 р., «Солдатенко проти України» (Soldatenko v. Ukraine) від 23 жовтня 2008 р. та ін.

Як зазначено в рішенні ЄСПЛ «Санді Таймс» проти Сполученого Королівства № 1 (The Sunday Times v. the United Kingdom № 1) від 26 квітня 1979 р., «норма не може розглядатися як «право», якщо її не сформульовано достатньо чітко, що дає змогу громадянину регулювати свою поведінку» (п. 49). Відповідно до рішення ЄСПЛ «S.W. проти Сполученого Королівства» (S.W. v. the United Kingdom) від 22 листопада 1995 р. принцип правової визначеності в контексті кримінального права означає, що особа має знати за які дії або бездіяльність її може бути притягнуто до кримінальної відповідальності за формулюванням відповідного припису закону, а за потреби – за допомогою його тлумачення судом (п. 35). На жаль, група

кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності не вирізняється визначеністю. Це уможливорює свавілля правоохоронних органів та судів, що не припустимо в демократичній державі.

Це не єдина норма цього розділу та всього КК, яка є оцінною та невизначеною. Також слід звернути увагу і на винятковий цинізм та особливу зухвалість хуліганства (ст. 296 КК), яким охоплюються майже всі, якщо не всі склади. Тобто по суті правозастосовник іде до аналогії закону. Але водночас вона дає можливість притягти за систематичні зловживання, які прямо не передбачені КК, але за своєю суттю є кримінальними. Судова практика намагалась усунути цю прогалину та конкретизувати ознаки хуліганства, але досі питання залишається відкритим. Наприклад, систематичні необґрунтовані зауваження сусідів, перевищення норм гучності, навмисне створення протягів. Усе це пов'язано з психологічним насиллям, посяганнями на «ментальність» та, безперечно, наносить людині непоправну шкоду.

З 2017 року, у зв'язку з популяризацією Стамбульської конвенції проблематика домашнього насильства активізувалась, але тільки щодо подружжя та людей, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах. 20 червня 2022 р. Президент України підписав Закон «Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» № 2319-IX [4].

Але жінки потерпають не тільки від чоловіків, а і від жінок. Чоловіки також потерпають від насильства жінок. Не тільки в подружжі, фактичних шлюбних відносинах або у відносинах. Такі дії також учиняють сторонні люди. Наприклад, сусіди, з якими доводиться жити.

«Сімейне насильство» до криміналізації домашнього насильства законом 6.12.2017 р. також кваліфікувалось як хуліганство за ч. 1 ст. 296 КК. Згідно зі ст. 477 КПК хуліганство без обтяжуючих обставин (ч. 1 ст. 296 КК) [10, с. 789], якщо воно вчинене чоловіком (дружиною) потерпілого, було «злочином приватного обвинувачення», тобто кримінальне провадження щодо такого хуліганства не може бути порушене без спеціальної заяви потерпілого.

Водночас, таке насильство вчиняється з метою встановлення влади, що відповідає природі таких посягань. Ідеться не тільки про фізичне, а й про психологічне насильство, що тяжче довести, але наслідки можуть бути набагато серйознішими.

Правоохоронні органи не реагують на такі звернення або все зводиться до формальних відписок. Для цього навіть є спеціальний термін «побутове». Також такі дії поширені з боку родичів, наприклад свекрухи щодо невістки, тещі щодо зятя, з боку сестер та братів та ін. Люди «з'їдають» одне одного без мотивів, із заздрощів, просто тому що хтось не подобається. Під час війни це проявляється ще гостріше, ніж завжди. У мережі багато наголошують на єднанні українського народу проти агресора, але також треба говорити про процеси об'єднання навколо використання цієї ситуації на свою користь, зведення особистих рахунків та помсти. Правоохоронна система не справляється з викликами війни. Загальнокримінальні злочини вчиняються, але багато з них лишаються латентними. Злочинці добре знаються на пріоритетності справ у правоохоронних органах, кадрових питаннях та використовують ситуацію на свою користь.

Діалогові практики, перемовини поки що не витіснили концепцію агресії, концепцію «правий той, хто сильніший, той хто уникає відповідальності». Такий приклад розбещує та розв'язує руки.

Наразі жодна стаття КК не відображає специфіки таких відносин. І цю ненависть та жагу до зловживань та підкорення неможливо врегулювати законом, це можливо тільки вихованням культури спілкування людей, зокрема в родині, на роботі.

Євроінтеграційний напрям вимагає від України суттєвих кроків, спрямованих на оптимізацію законодавства, зокрема кримінального. Мораль та моральність є фундаментом побудови держави. Зокрема, у цивілізованій країні мають виховуватись повага до тварин, належне до них ставлення та утримання, повага до культурних цінностей, традицій. Зловживання, байдужість та ігнорування особливо цих правопорушень розбещує. Так само розбещує невизначеність норм, розмитість та оцінність, зокрема в частині виняткового цинізму та особливої зухвалості хуліганства, яким охоплюються майже всі, якщо не всі склади; оцінність порнографічних творів та творів, які пропагують культ насильства. Кримінальне законодавство має бути оптимізовано та сформульовано більш визначеними термінами.

Видається, що необхідно переглянути зміст статей, зокрема з розділу «Проти статевої свободи та недоторканості», які по суті лише дотично порушують ці відносини, а за своєю природою більше відповідають особливостям розділу «Проти громадського порядку та моральності».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Directive 2010/63/EU of the European Parliament and of the Council of 22 September 2010 on the protection of animals used for scientific purposes. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ%3AL%3A2010%3A276%3A0033%3A0079%3Aen%3APDF>
2. Директива Ради 98/58/ЄС стосовно захисту тварин, що утримуються для сільськогосподарських потреб від 20 липня 1998 року URL: <https://ciwf.in.ua/wp-content/uploads/2015/03/direktivu.pdf>
3. Директива 91/628/ЄС, узгоджена з Директивою 95/29/ЄС захист тварин під час перевезення (транспортування). URL: https://ciwf.in.ua/wp-content/uploads/2015/06/directiva_transport.pdf
4. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами : Закон України від 20 червня 2022 р. № 2319-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-IX#Text>
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції) від 18 лютого 2021 року № 1256-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1256-20#Text>
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив Європейського Союзу у сфері охорони тваринного та

рослинного світу : Закон України від 15 липня 2021 року № 1684-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1684-20#n42>

7. Дудоров О., Письменський Є., Данилевський А. Порушення правил утримання тварин: кримінально-правовий аспект проблеми. *Юридичний вісник України*. 2010. № 20 (776). С. 6–7.

8. Калмиков Д. О., Данилевський А. О. Кримінальна та адміністративна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами: монографія; МВС України, Луган.держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 616 с.

9. Кучанська Л. С. Поняття та система злочинів проти моральності у кримінальному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2007. 20 с.

10. Кузнецов В. В. Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності в українському вимірі : монографія. Київ : ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2012. 904 с.

11. Ландіна А. В. Кримінально-правова охорона моральності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ, 2005. 227 с.

12. Письменський Є.О. Кримінальні правопорушення проти моральності: порівняльно-правова характеристика законодавства України та країн Балтії. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського ун-ту права ім. Короля Д. Галицького: Журнал. Серія Право*, 2021. Вип. 12 (24). С. 198–208. DOI:10.33098/2078-6670.2021.12.24.198-208

13. Репецький С. П. Суспільна моральність як об'єкт кримінально-правової охорони : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2010. 20 с.

14. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) ст. 368-2 Кримінального кодексу України. Справа № 1-135/2018(5846/17) від 26 лютого 2019 р. № 1-п/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19>.

15. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України № 1678-VII від 16.09.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.